

Datum: 27-01-2025

Volgnummer: 2024-2025/08

Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media

Beleidsnota jeugd 2024-2029: reflecties vanuit kinderrechtenperspectief

De beleidsnota Jeugd 2024-2029¹ is een uitgebreid werkstuk met heel wat cijfers, onderzoek en analyses. We zijn blij met dit degelijk werk en ondersteunen tal van goede voornemens die erin opgenomen zijn. De nota vertrekt vanuit de kinderrechten en is ervan doordrongen. De minister wil jongeren kansen geven en vertrekt vanuit een sterk geloof in de competenties van kinderen en jongeren. Dat is hoopgevend en belangrijk. We zijn verheugd te lezen dat de minister doorlopend met het Kinderrechtencommissariaat in dialoog wil gaan en gaan graag op die uitnodiging in.

Om de bescherming van kinderrechten in goede banen te leiden, is een sterk jeugd- en kinderrechtenbeleid nodig op lokaal, Vlaams en nationaal niveau, met bijbehorende coördinatie, actieplannen en monitoring. Naast samenwerking moeten ook de nodige budgetten worden ingezet.

Kinderrechtenbeleid is een opdracht voor de hele Vlaamse Regering. We hebben vertrouwen in de bestaande instrumenten van het Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleid. We doen enkele aanbevelingen om deze nog beter te implementeren en te versterken:

- Werk actief aan een cultuur binnen de Vlaamse administratie waarin alle beleidsdomeinen de kinderrechtenreflex integreren, zodat deze duurzaam verankerd wordt in het Vlaams beleid.
- Zie toe op een degelijk kind- en jongereneffectrapport (JoKER) bij elk relevant decreet.
- Ga voor een jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) dat samenhangend is en ambitieus, want het moet met zijn maximaal vijf prioriteiten 41 effectieve kinderrechten mee garanderen. We vinden het een bijzonder goed idee om in het JKP de brug te slaan naar het lokaal beleid.
- Monitor en evalueer kinderrechten vollediger en zet een visie uit op lange termijn. Dring actief aan op het verzamelen van cijfers over de leefsituatie van kinderen bij de verschillende beleidsdomeinen en ontsluit deze om tot een vollediger set van kinderrechtenindicatoren te komen.
- Zorg mee dat kwaliteitsvolle informatie beter toegankelijk en goed te begrijpen is voor kinderen en jongeren.
- Luister naar en maak gebruik van de expertise van kinderen en jongeren. Moedig hen aan om een mening te vormen en te uiten en nodig uit tot dialoog.
- Ondersteun het (brede) jeugdwerk, zodat elk kind er een plek heeft.
- Bekijk jeugdinfrastructuur als beleidsprioriteit ruim.
- Het is goed dat de minister het label kindvriendelijke steden en gemeenten verder ondersteunt, maar wat met de gemeenten die achterblijven? Expliciteer de lokale medeverantwoordelijkheid voor kinderrechten en ondersteun de lokale besturen hierin. Hogere overheden moeten duidelijke richtlijnen en mechanismen instellen om ervoor te zorgen dat lokale besturen hun verplichtingen jegens kinderen nakomen.

¹ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/beleidsnota-2024-2029-jeugd>

- Wees ook voogdijminister voor kinderen en jongeren in de meest kwetsbare situaties en toon initiatief bij federale thema's die raken aan kinderrechten.
- Laat jongeren niet los bij de overgang naar volwassenheid.

Er staan zeer veel goede ambities in de beleidsnota. We kijken uit naar verder overleg en concrete acties.

1. Kinderrechtenbeleid: een opdracht voor de hele Vlaamse Regering

De Vlaamse Regering kondigde in haar regeerakkoord al aan: “We zetten kinderen en jongeren centraal in ons beleid”. De beleidsnota van de minister van Jeugd, die ook coördinerend minister voor kinderrechten is, bevestigt dat. We zijn blij dat de beleidsnota de bescherming en bevordering van de kinderrechten centraal stelt en het VN-Kinderrechtenverdrag als referentie gebruikt voor het beleid. De minister verwijst ook naar de slotbeschouwingen van het VN-Kinderrechtencomité van 2018 bij de rapportage van België.² Ze maakt duidelijk in haar beleidsnota het Vlaams beleid te willen toetsen aan de kinderrechten. Dat vinden wij erg positief.

Het leven van kinderen wordt bepaald door alle beleidsdomeinen. Het werk van een coördinerend minister kinderrechten heeft dan ook een grote spanwijdte. We vinden het goed dat de minister voor Jeugd ook de functie heeft van viceminister-president van de Vlaamse Regering. Afzonderlijk én samen dragen de Vlaamse ministers verantwoordelijkheid om kinderrechten te beschermen.

2. Instrumenten van het Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleid worden versterkt

Tijdens de voorbije legislatuur maakte de administratie en het Kenniscentrum Kinderrechten werk van aanbevelingen om de instrumenten van het Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleid (JKB) te versterken³. We zijn blij dat de minister hierop wil verder bouwen en pleiten voor het ten volle benutten van het Horizontaal Overleg JKB, de aanspreekpunten JKB in de administraties, het Verticaal Overleg JKB, het kind- en jongereneffectrapport (JoKER) bij ontwerpdecreten en het JKP. We zijn benieuwd naar de beloofde versterkte ondersteuning aan betrokken actoren.

2.1. Ondersteun een kinderrechtcultuur binnen de administraties

We zijn blij te horen van de minister dat er binnen de Vlaamse Regering echt wel een reflex is om kinderen en jongeren centraal te zetten. Om een kinderrechtenreflex duurzaam te verankeren in alle beleidsdomeinen binnen de Vlaamse administratie, denken we dat er nog wel wat werk is.

De aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid zouden hierin een rol moeten spelen, maar de positie en het belang dat aan deze aanspreekpunten wordt gehecht, wordt heel verschillend ingevuld binnen de administraties. Ook in artikel 6 van het Decreet over het jeugd- en kinderrechtenbeleid en de ondersteuning van het jeugdwerk⁴, wordt de rol van de aanspreekpunten vooral reactief en

² Slotbeschouwingen van het VN-Kinderrechtencomité bij de rapportage van België (2018): <https://www.kinderrechten.be/sites/default/files/2022-04/VERENIGDE%20NATIES%20COMITE%CC%81%20VOOR%20DE%20RECHTEN%20VAN%20HET%20KIND.pdf>

³ Aanbevelingen instrumenten Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid - Reflector 2.0, beleidsparticipatie als katalysator van een overheidsbreed jeugd- en kinderrechtenperspectief. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/66337>

⁴ Jeugddecree van 23 november 2023: <https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1039169¶m=inhoud>

administratief ingevuld. Aanspreekpunten horen voor ons ook proactief kinderrechten en het belang van kinderen en jongeren binnen de eigen entiteit onder de aandacht te brengen. Met Reflector 2.0 zette Vlaanderen stappen in de richting van een proactieve aanpak. We vinden het jammer dat deze sensibiliserende rol niet decretaal is verankerd. De Vlaamse Regering kan wel de taakstelling en de organisatie van de aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid, vermeld in het tweede lid, nader bepalen.

2.2. Zie toe op een degelijk kind- en jongereneffectrapport (JoKER) bij elk relevant decreet

Bij elk ontwerp van decreet dat wordt ingediend bij het Vlaams Parlement, wordt een kind- en jongereneffectrapport, afgekort JoKER, gevoegd, als de voorgenomen beslissing het belang van personen jonger dan 25 jaar rechtstreeks raakt.

De JoKER is een openbaar document dat ten minste de volgende informatie bevat:

- 1° een beschrijving van het effect van de voorgenomen beslissing op de situatie van kinderen of jongeren;
- 2° een beschrijving van het effect op de situatie van kinderen of jongeren zonder de voorgenomen beslissing;
- 3° alternatieven voor de voorgestelde beslissing, inzonderheid een beschrijving van de beoogde maatregelen om belangrijke nadelige gevolgen van de beslissing voor de situatie van kinderen of jongeren te vermijden, te beperken en zo mogelijk te verhelpen.

Een goed opgestelde JoKER, houdt ook rekening met de mening van kinderen en jongeren. Het effect van beleidsbeslissingen op het leven van kinderen en jongeren en hun rechten moet vooraf in kaart worden gebracht, en achteraf worden geëvalueerd en gemonitord, stelt het VN-Kinderrechtencomité. Ook het Europees Netwerk van Kinderombudspersonen (ENOC) en zijn jongerenwerking ENYA pleiten voor effectrapporten die gebaseerd zijn op onderzoek, recente statistieken en de mening van kinderen en volwassenen⁵. We vragen dat de beschrijving van de effecten en de alternatieven gebaseerd is op wetenschappelijk onderzoek en de mening van kinderen en jongeren. Het VN-Kinderrechtenverdrag en de optionele protocollen moeten als basis dienen voor evaluatie en beoordeling. De JoKER moet zo vroeg mogelijk uitgevoerd worden.

Ook na de implementatie van beleid is het nodig de impact ervan op kinderen en jongeren te evalueren. In General Comment n° 5⁶ vraagt het VN-Kinderrechtencomité een rigoureuze monitoring.

2.3. Ga voor een jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) dat samenhangend is en ambitieus

Het JKP is hét instrument voor een geïntegreerd Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid. We zijn blij dat de minister met dit plan echt het verschil wil maken over de beleidsdomeinen heen. We hopen op een plan met duidelijke doelstellingen en bijhorende investeringen en acties, eerder dan losse projecten. Het JKP moet met zijn maximaal vijf prioriteiten 41 effectieve kinderrechten mee garanderen. Achter zo'n plan moet dus een overkoepelende visie zitten.

⁵ ENOC Synthesis Report: Children's Rights Impact Assessment (November 2020) <https://enoc.eu/wp-content/uploads/2020/12/ENOC-Synthesis-Report-on-CRIA-FV.pdf>

⁶ GENERAL COMMENT No. 5 (2003) General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child (arts. 4, 42 and 44, para. 6) <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2003/en/36435>

Doelstellingen en acties moeten tussentijds worden opgevolgd en gemeten, zodat inspanningen kunnen worden bijgestuurd. We vinden het goed dat de minister het plan ook ziet als een dynamisch gegeven dat de mogelijkheid biedt om in te spelen op de actualiteit. De middelen om ambities waar te maken moeten geïnvesteerd worden door alle relevante beleidsdomeinen, en zitten dus zeker niet alleen bij de beleidssector Jeugd. Gekoppelde budgetten moeten duidelijk zijn. Cijfers over de leefsituatie van kinderen en jongeren moeten mee antwoorden bieden op de vraag of de geplande acties genoeg rekening houden met de huidige noden van kinderen en jongeren en of de plannen tussentijds bijgeschakeld moeten worden omdat nieuwe maatschappelijke uitdagingen kinderrechten extra onder druk zetten.

Vlaanderen heeft een goede traditie om verschillende jeugd- en kinderrechtenorganisaties, waaronder het Kinderrechtencommissariaat, te betrekken bij het bepalen van de prioriteiten. Aan mogelijke terreinen om de komende vijf jaar extra hard op in te zetten om kinderrechten te versterken, is geen gebrek: aantrekkelijk maken van beroepen die zich inzetten voor baby's, kinderen en jongeren (in het onderwijs, de jeugdhulp, gezondheidszorg of kinderopvang), opvang en woonsituatie verbeteren voor kinderen, jongeren en gezinnen op de vlucht. Inzetten op klimaat en een gezond leefmilieu, het mentaal welzijn van jongeren, de toegankelijkheid van betrouwbare informatie, en het mogelijk maken van participatie aan cultuur, sport en ontspanning. We vinden het een bijzonder goed idee om in het JKP ook de brug te slaan naar de lokale besturen, waarover meer onder hoofdstuk 2.9.

Veel van de belangrijkste prioriteiten om de kinderrechtsituatie in Vlaanderen te verbeteren zijn sterk met elkaar verbonden. Transversale samenwerking tussen beleidsdomeinen is essentieel. Armoede raakt aan woonbeleid, maar ook aan de mogelijkheden van jongeren in de vrije tijd. Armoede en welbevinden hebben een sterke link. Maar ook welbevinden, sociale media en mediawijsheid.

Het JKP moet ook afgestemd worden op andere transversale plannen. De beleidsnota verwijst alvast naar nationale en Vlaamse transversale actieplannen binnen de thema's welzijn, gelijke kansen, integriteit, grensoverschrijdend gedrag en armoede. We vinden dat positief en verwijzen ook graag naar de rechten van kinderen binnen het actieplan tegen dak- en thuisloosheid. Gelijkekansenbeleid rond het thema leeftijd (voor kinderen en ouderen) wordt niet opgenomen onder het Vlaamse gelijkekansenbeleid, maar wel benoemd in het Gelijkekansendecreet. Het werd toegewezen aan de respectievelijke beleidsdomeinen Jeugd en Welzijn. Neem dit thema en zijn kruisverbanden dus op in het JKP. Op federaal niveau is er de rapportering aan Europa over de Kindgarantie.

2.4. Monitor en evalueer kinderrechten vollediger en zet een visie uit op lange termijn

We waarderen de aandacht in de nota voor kennisgedreven beleid. Onderzoek en evaluatie worden benoemd als essentiële bouwstenen voor een slagkrachtig en efficiënt beleid. Daar zijn wij het mee eens. Er zullen kwalitatieve onderzoeken worden uitgevoerd om de impact te meten van het beleid op de verschillende prioriteiten van het JKP. Dat is een goede zaak. Er wordt verdergegaan met de samenwerking met het JOP, die de 'staat van de jeugd' updatet.

De kinderrechtenmonitor gebruikt de beschikbare gegevens om binnen de Vlaamse bevoegdheden de situatie van kinderen en jongeren op te volgen. Het probleem is dat er blinde vlekken zijn. Cijfers die niet beschikbaar zijn of niet centraal worden bewaard, maar cruciaal zijn om een stand van zaken te kunnen zien van de kinderrechtsituatie in Vlaanderen. Cijfers over kinderen en jongeren die om één of andere reden langdurig geen onderwijs volgen, cijfers over zelfverminking en zelfmoordpogingen,

over lokale aandacht voor kindvriendelijke mobiliteit, of blootstelling van kinderen aan luchtvervuiling, zijn maar enkele voorbeelden.

Het gaat vaak om cijfers die op het kruispunt van bevoegdheden of beleidsdomeinen zitten, of cijfers die er wel zijn, maar nog niet worden ontsloten of bekendgemaakt, of cijfers die niet centraal worden verzameld, of die niet beschikbaar zijn (specifiek) voor de groep van minderjarigen. Daarnaast stellen we vast dat de kinderrechtsituatie sterk kan verschillen afhankelijk van het lokale beleid. We vinden het echt noodzakelijk om ook hier beter zicht op te krijgen. We stellen voor dat de minister werk maakt van het in kaart brengen van cruciale blinde vlekken en de administratie of instituten aanzet deze cijfers voortaan wél te verzamelen.

Daarnaast is het de vraag hoe Vlaanderen aan de slag gaat met de vastgestelde resultaten van de monitoring. En ook: cijfers zullen nooit het volledige verhaal vertellen. Bovendien kunnen cijfers een afstand creëren tot de werkelijke problemen van kinderen en jongeren. Een daling van armoedecijfers zal positief worden onthaald, maar mag er nooit voor zorgen dat inspanningen worden gestopt. Elk kind dat opgroeit in een situatie die zijn rechten schendt, is er één te veel.

We begrijpen dat moet gewerkt worden met doelstellingen op een termijn van 5 jaar, maar er staan 41 eigenlijke rechten in het Kinderrechtenverdrag, waarvoor integraal beleid nodig is en een langetermijnperspectief. Dat missen we in de huidige instrumenten. Er hoort ruimte te zijn voor kinderrechtenbeleid dat verder gaat dan de prioriteiten van het JKP en een verdere horizon heeft dan over 5 jaar.

2.5. Zorg mee dat kwaliteitsvolle informatie beter toegankelijk en goed te begrijpen is voor kinderen en jongeren

Kwaliteitsvolle jeugdinformatie is meer dan ooit nodig, stelt de beleidsnota. Daar zijn we het mee eens. De online beschikbare informatie is onmetelijk groot, maar het aandeel des- en misinformatie blijft stijgen. We vinden het een goed idee om het bereik en de kwaliteit van WAT WAT nog te vergroten. Een online platform is natuurlijk maar één manier om kinderen en jongeren op zoek naar informatie te helpen. En rechtstreeks contact zal nodig blijven om informatie goed te begrijpen. Het is belangrijk dat AWEL hierin zijn rol kan spelen. Net zoals de minister maken we ons zorgen over de wachttijden voor het beantwoorden van oproepen door AWEL. Er zijn niet genoeg vrijwilligers om de vele oproepen van kinderen en jongeren te kunnen beantwoorden. We zijn blij dat de minister dit wil aanpakken zodat jongeren toch bij iemand terecht kunnen.

De vraag naar kwaliteitsvolle en toegankelijke informatie kan en moet soms ook door de sectoren zelf worden opgelost. Zo vinden we dat onder meer schoolreglementen, beslissingen van bepaalde overheidsinstanties, beslissingen van jeugdrechters, of reglementen van vrijetijdsverenigingen moeten beantwoorden aan de 7 principes van het WAT WAT label. Kindvriendelijke en duidelijke informatie komt trouwens ook ten goede aan de rest van de bevolking.

Uiteraard heeft ook de VRT een belangrijke opdracht als het over het correct informeren van kinderen en jongeren gaat. Het is vreemd dat de beleidsnota hier niet naar verwijst. We hopen dat de minister hiervoor zal samenwerken met de collega-minister van Media.

De beleidsnota erkent technostress bij jongeren en andere problemen die sociale media met zich mee kunnen brengen. Het is cruciaal ook hier, samen met de minister bevoegd voor Welzijn en de minister bevoegd voor Media, antwoorden op te zoeken.

2.6. Luister naar en maak gebruik van de expertise van kinderen en jongeren

We lezen in de beleidsnota dat de minister sterk gelooft in participatie van jongeren en hen erkent in hun expertise in het jong zijn.

Voor het Vlaams beleid bestaat er de Vlaamse Jeugdraad als officieel adviesorgaan. Daarnaast zijn er organisaties die zich engageren vanuit een specifiek thema, bijvoorbeeld de Vlaamse Scholierenkoepel voor onderwijs. Maar ook organisaties als CACHET - voor jongeren die in de jeugdhulp zitten of er verbleven hebben - en vzw KANS - een buddyproject voor kinderen en jongeren in een moeilijke scheidsituatie. We vragen dat de Vlaamse Regering ook met deze verenigingen in dialoog blijft gaan en gebruik maakt van hun expertise.

Kinderen en jongeren kunnen via adviesorganen invloed uitoefenen op het beleid. Maar dat is niet de enige manier. Jongeren laten ook op andere manieren van zich horen. Bijvoorbeeld door zich te verenigen en van zich te laten horen. Kinderen en jongeren vragen het woord. Moedig hen aan om een mening te vormen en te uiten en nodig uit tot dialoog.

Denk creatief na over hoe ervaringskennis van jongeren meer kan worden ingezet in het maken van beleid dat hen aangaat. Vul wetenschappelijke informatie om beleid op te baseren aan met het perspectief van kinderen en jongeren, vanuit hun ervaringsdeskundigheid.

Het gebruik van de aangeboden instrumenten om participatie te ondersteunen in de verschillende Vlaamse beleidsdomeinen - omschreven in Reflector 2.0 - moet worden gemonitord en geëvalueerd om te weten waar de eventuele knelpunten zitten.

Ook steden en gemeenten worden gestimuleerd om kinderen en jongeren te laten participeren, met een jeugdraad als verplicht officieel adviesorgaan, en binnen het werk van Bataljong. We denken dat er zeker nog groeikansen liggen bij sommige gemeenten om meer in te zetten op participatie van ook jongere kinderen. Vele gemeenten hebben wel een kindergemeenteraad, maar kunnen nog een stap verder zetten naar het effectief betrekken van de kinderen bij het beleid. Door hen te bevragen, echt in gesprek te gaan, hun ideeën te laten uittekenen enz. De stad of gemeente is ook voor kinderen het meest concrete en nabije bestuursniveau.

We vinden het bijzonder positief te lezen in de beleidsnota dat het “Vlaamse jeugd- en kinderrechtenbeleid zich sterk [maakt] om deze stem [van kinderen en jongeren] te horen en te versterken.”

2.7. Ondersteun het (brede) jeugdwerk, zodat elk kind er een plek heeft

De beleidsnota toont een sterk vertrouwen in jeugdwerk. De jeugdwerksector wordt professioneel ondersteund en er is aandacht voor administratieve ontzorging. We appreciëren ook de benadrukking van haar onafhankelijke rol.

We pleiten ervoor om jeugdwerk breed te bekijken en oog te hebben voor crossovers met andere sectoren, zoals welzijnswerk en straathoekwerk met kinderen en jongeren, en ook voor nieuwe vormen en experimenten zoals meisjeswerkingen en crossovers met sport. We merken een open vizier en interesse voor deze hybride vormen en hopen dat dit zich ook zal uiten in ondersteuning wanneer nodig.

Jeugdwerk is belangrijk. Een miljoen kinderen in Vlaanderen ziet binnen het jeugdwerk zijn recht op vrije tijd concreet gemaakt. Jeugdwerk zorgt voor vriendschap, informeel leren, deconnectie, creativiteit en beweging. Het is er voor kinderen en jongeren met of zonder handicap en van welke sociaal-economische of etnisch-culturele afkomst dan ook. Onze bijzondere appreciatie moet blijven uitgaan naar het jeugdwelzijnswerk en bij uitbreiding naar alle werkingen die inclusie en toegankelijkheid actief op hun agenda hebben staan. Zij zijn actief in buurten en wijken waar kinderarmoede, schoolachterstand en schooluitval te vaak voorkomen. Ze voelen wat er leeft bij kwetsbare kinderen en jongeren, gaan ermee aan de slag in hun activiteiten, brengen een bezoek aan huis als de kinderen en jongeren afhaken en hebben een brugfunctie tussen het reguliere aanbod en kwetsbare kinderen en jongeren. Ze bieden een onschatbare link met een groep die door andere spelers moeilijk bereikt wordt en biedt op die manier ook een schat van beleidsrelevante informatie. Hoewel de jeugdsector armoede niet structureel kan oplossen, kan het jeugdwerk wel een groot verschil maken voor kinderen en jongeren in armoede of kinderen en jongeren die het op één of andere manier moeilijk hebben.

We kunnen er verder niet aan voorbij dat vrijwilligers in het jeugdwerk meer en meer te maken krijgen met moeilijke of complexe situaties. Daarom is het goed dat verder wordt geïnvesteerd in opleiding en ondersteuning van vrijwilligers en jeugdwerkers.

2.8. Bekijk jeugdinfrastructuur als beleidsprioriteit ruim

Veel jeugdwerkinfrastructuur is in slechte staat en weinig geïsoleerd. De sector trekt hierover al jaren aan de alarmbel. Het is daarom goed dat er een masterplan komt. We zijn blij dat dit plan ook aandacht zal besteden aan de publieke ruimte.

We kunnen ons ook volledig vinden in de nieuwe mindset rond gedeeld en tijdelijk ruimtegebruik. We hopen dat investeringen in jeugdinfrastructuur zo veel mogelijk jongeren ten goede komt. Buitenlandse voorbeelden tonen hoe het mogelijk is om mooi gerealiseerde speelplekken in schoolgebouwen ook buiten de schooltijden open te stellen. Vooral in dichtbevolkte buurten met weinig speelruimte, zou dit bijzonder waardevol zijn. Drempels die dit gedeeld ruimtegebruik tot nu toe in de weg hebben gestaan moeten echt worden weggewerkt. Ook lokale overheden hebben een rol te spelen in het actief wegwerken van drempels voor gedeeld gebruik.

Dit neemt niet weg dat waar de druk op de publieke ruimte groot is, geïnvesteerd moet blijven worden in openbare ruimte die aan kinderen en jongeren de nodige plaats en veiligheid biedt. Bij uitstek aan kinderen en jongeren die in een kwetsbare situatie of buurt opgroeien en die dit nog meer nodig hebben.

2.9. Expliciteer de lokale medeverantwoordelijkheid voor kinderrechten

2.9.1. Goed dat het label kindvriendelijke steden en gemeenten verder wordt ondersteund, maar wat met de gemeenten die achterblijven?

De link werd hierboven al gelegd. Kinderen en jongeren zullen altijd sterk betrokken zijn bij het lokale beleid. Het is voor hen meestal het meest concrete en zichtbare beleidsniveau. Daarom is lokale participatie en een goed lokaal jeugd- en kinderrechtenbeleid bijzonder belangrijk. Veel steden en gemeenten zijn daar ook actief mee bezig. Het label kindvriendelijke steden en gemeenten en het Netwerk Jeugdvriendelijk hebben hier een onmiskenbaar belangrijke rol in gespeeld. Vlotte uitwisseling van goede praktijken en expertise tussen steden en gemeenten is belangrijk. Ook na het behalen van een dergelijk label moet er regelmatig geëvalueerd worden of de inspanningen behouden blijven. En wat met de gemeenten die niet voor een label gaan?

2.9.2. Ondersteun lokale besturen gericht in hun verantwoordelijkheid

Lokale besturen kregen de laatste jaren steeds meer bevoegdheden die aan kinderrechten raken, zoals de regie in de uitbouw van de Huizen van het Kind, de organisatie van de buitenschoolse kinderopvang en de regie in het lokale armoedebestuur. Zorg dat elk lokaal bestuur die verantwoordelijkheid kan dragen. We merken dat er een groot verschil kan zijn tussen gemeenten die wel en niet of minder inzetten op kindvriendelijkheid, zoals op vlak van publieke ruimte, mobiliteit, inspraak en groen. Daarom kijken we uit naar de voorziene meting over lokaal jeugdbeleid in 2026. We vinden dat in deze editie specifieke aandacht moet gaan naar kinderrechtenbeleid, kindvriendelijkheid en participatie, zodat de verschillen ook wetenschappelijk kunnen worden getoetst. Op basis van de bevindingen kan dan beslist worden waaraan meer nood is: bekendmaking, monitoring, benchmarking?

2.9.3. Expliciteer de lokale verantwoordelijkheid voor kinderrechten

Kinderrechten gelden voor alle kinderen, ongeacht waar ze geboren zijn, wonen of opgroeien, ook op lokaal niveau. De vijfde algemene commentaar van het Comité voor de Rechten van het Kind⁷ richt zich op de algemene maatregelen van implementatie van het Kinderrechtenverdrag (CRC). In paragraaf 40 benadrukt het Comité dat decentralisatie van overheidsfuncties en -diensten de verantwoordelijkheden van de staatspartijen onder het Verdrag niet vermindert. Staten blijven verantwoordelijk voor de naleving van het Kinderrechtenverdrag, ongeacht hoe bevoegdheden worden verdeeld of gedelegeerd aan lokale of regionale overheden. Het Comité stelt dat het belangrijk is dat nationale overheden duidelijke richtlijnen en mechanismen instellen om ervoor te zorgen dat lokale besturen hun verplichtingen jegens kinderen nakomen. Lokale besturen moeten er ook mee voor zorgen dat kinderen en jongeren kinderrechtschendingen kunnen melden. Als de lokale overheid bevoegdheden overneemt, dan moet het lokale beleid voldoen aan de standaarden van het VN-Kinderrechtenverdrag. Vlaanderen moet zijn verantwoordelijkheid opnemen door inspanningen om kindvriendelijkheid te vergroten en te monitoren op te leggen aan de lokale besturen, zoals het jeugdraden oplegt. Expliciteer de lokale verantwoordelijkheid voor kinderrechten en neem inspanningen in het kader van kindvriendelijkheid op in de vrijetijdsmonitor.

⁷ GENERAL COMMENT No. 5 (2003) General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child.
<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPFPRICAghKb7yhsiQgl8gX5Zxh0cQqSRzx6Zd2%2FQRsDnCTcaruSeZhPr2vUevjbn6t6GSI1fheVp%2Bj5HTLU2Ub%2FPZZtQWn0jExFVnWuHiBbqgAj0dWBoFGbK0c>

2.10. Wees ook voogdijminister voor kinderen en jongeren in de meest kwetsbare situaties en toon initiatief bij federale thema's die raken aan kinderrechten

De beleidsnota benadrukt het belang van samenwerking tussen overheidsniveaus, jeugdorganisaties, en jongeren zelf om een duurzame en inclusieve toekomst te realiseren. Ook op federaal vlak is samenwerking nodig om kinderrechten te realiseren. Het VN-Kinderrechtencomité vraagt in haar slotbeschouwingen voor België van 2019 een actieplan kinderrechten op nationaal niveau⁸. Het vraagt ook betere coördinatie en sterkere monitoring van het kinderrechtenbeleid. Zo'n plan zet in op het implementeren van 'alle' kinderrechten, beperkt zich niet tot een aantal prioriteiten en spreekt alle beleidsdomeinen en beleidsniveaus aan. De Europese Kindgarantie en de rapportering die Europa in dat kader vraagt, kan hieraan gekoppeld worden, maar volstaat op dit moment niet. We hopen dat ook federaal een minister de bevoegdheid voor kinderrechten krijgt. De Nationale Commissie voor de Rechten van Kind moet ook versterkt worden om kinderrechten te monitoren met kinderrechtenindicatoren op alle beleidsniveaus.

We vragen aan de minister om meer initiatief te tonen bij federale thema's zoals de rechten van kinderen op de vlucht, het recht om gehoord te worden op de familierechtbank en de rechten van kinderen bij politieoptreden. Ideaal is er een structureel overleg tussen de coördinerend minister kinderrechten en zijn federale collega's, dat verder reikt dan het overleg binnen de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind.

We zijn tevreden dat er in de omgevingsanalyse van de beleidsnota aandacht is voor kinderen en jongeren op de vlucht, en met migratieachtergrond in het algemeen. We lezen: "Jongeren op de vlucht hebben vaak geen of onvoldoende toegang tot onderwijs, een woning, gezondheidszorg, recreatie, participatie, bescherming en zo verder. Nochtans hebben kinderen met een vluchtelingenstatus of een asielaanvraag recht op bijzondere bescherming []. In alle inspanningen naar de brede doelgroep kinderen en jongeren moet met deze subgroep rekening worden gehouden. Daarnaast klinkt de stem van kinderen en jongeren steeds luider om een betere ondersteuning voor vluchtelingen te organiseren en om meer solidariteit met landen in oorlog en conflict te tonen []."

Laat kinderen binnen kwetsbare groepen niet achter. Of kinderen deel uitmaken van een gezin met slechts één ouder, of van een gezin met veel kinderen, mag geen rol spelen in de kansen die het krijgt om zonder al te veel zorgen op te groeien. Hetzelfde geldt voor kinderen van werkende of kinderen van niet-werkende ouders. En hetzelfde kunnen we zeggen voor kinderen die opgroeien thuis of in de jeugdhulp, met ouders geboren in België of daarbuiten. Kinderen die zonder wettig verblijf in Vlaanderen verblijven of in afwachting zijn van hun verblijfsstatuut verdienen echt meer aandacht, of de pijnpunten nu bij Europees, Belgisch of Vlaams beleid liggen. Wees hier niet blind voor en onderzoek welke maatregelen eventueel doelgroepgericht kunnen worden genomen om kinderen hun rechten te garanderen. Toegang tot diensten als kinderopvang en buitenschoolse opvang én toegankelijke vrije tijdsbesteding én gelijke onderwijskansen én eventueel begeleiding zijn allemaal nodig voor elk kind.

⁸ Committee on the Rights of the Child (2019) Concluding observations on the combined fifth and sixth periodic reports of Belgium. <https://www.kinderrechten.be/sites/default/files/2022-04/Convention%20on%20the%20Rights%20of%20the%20Child.pdf>

2.11. Laat jongeren niet los bij de overgang naar volwassenheid

Voor de meeste kinderen gaat de overgang naar volwassenheid geleidelijk, maar voor kinderen in specifieke contexten kan de breuklijn hard zijn. We denken aan kinderen in de jeugdhulp of in een vluchtelingencontext. Er moet voorbij de breuklijn worden gedacht van 18 jaar en gezorgd worden voor een warme, structurele oplossing voor jongeren die de jeugdhulp of een andere opvangcontext verlaten. Deze jongeren komen vaker dan hun leeftijdsgenoten terecht in situaties van dak- en thuisloosheid, financiële problemen en een gebrek aan diploma of werk. In de beleidsnota Welzijn lezen we dat jongvolwassenen die dreigen dak- en thuisloos te worden op tijd gedetecteerd en ondersteund moeten worden. Dit is iets om ook als minister voor Jeugd mee op te volgen. Vlaanderen moet ook met de federale collega's samenwerken om het woonprobleem van deze jongeren definitief op te lossen.